

Hallo allemaal, welkom bij de dertiende aflevering van Een Beetje Nederlands. In deze aflevering ga ik het hebben over het Vlaams. Kijk ook even op de website voor de tekst om mee te kunnen lezen met deze podcast, een quiz en een lijst met moeilijke woorden. Ga daarvoor naar www.eenbeetjenederlands.nl.

Vandaag gaat het over het Vlaams, oftewel het Belgisch-Nederlands. Heb je wel eens naar de Belgische televisie gekeken? Dan zal het je opgevallen zijn dat er Nederlands gepraat wordt, maar op een andere manier dan er in Nederland Nederlands gepraat wordt. In België worden er andere woorden gebruikt, sommige woorden worden op een andere manier uitgesproken en er zijn zelfs verschillen in de grammatica. In deze aflevering ga ik het hebben over de verschillen tussen het Vlaams en de Nederlandse standaardtaal.

Nu, door met de podcast!

Wat zijn dialecten

Laten we eerst kijken naar het verschil tussen een taal en een dialect.

In het Nederlands taalgebied, het gebied waarin de Nederlandse taal gesproken wordt, zijn er verschillende dialecten. Een ander woord voor dialect is streektaal, een taal die in een bepaalde streek gesproken wordt. Een dialect lijkt op de standaardtaal, maar wijkt af op bijvoorbeeld woorden, klanken en soms zelfs grammatica.

Zo spreekt sommige mensen in Zeeland bijvoorbeeld het dialect Zeeuws en in Groningen het dialect Gronings. En in Suriname, waar Nederlands de officiële taal is, spreekt men het dialect Surinaams-Nederlands.

In Nederland zijn er ook nog andere officiële talen naast het Nederlands. Bijvoorbeeld is de taal die door veel mensen in Friesland gesproken wordt, het Fries, een officiële taal in Nederland. We noemen dat een rijkstaal. En het Fries kan je daarom dus niet een dialect noemen! En daar zijn de Friezen zelf vaak ook erg trots op.

Feitelijk is er weinig verschil tussen een taal en een dialect. Dat Fries als een taal beschouwd wordt is eigenlijk vooral een politieke keuze die ooit gemaakt is. Wel zijn er soms verschillen in hoe een taal of dialect gebruikt wordt: een taal wordt gebruikt in literatuur zoals boeken en officiële documenten en een dialect meestal niet. Ook wordt een taal ook door hogere sociale kringen gesproken, dialect meestal alleen door het gewone volk.

Ook Limburgs en Nedersaksisch zijn talen en dus geen dialecten, maar die hebben niet de status van rijkstaal in Nederland. Nedersaksisch wordt in het oosten van Nederland gesproken, in Groningen, Drenthe, Twente en rond de Veluwe.

In de Nederlandse wet staat dat Fries dus een rijkstaal is en Limburgs en Nedersaksisch niet. Dit betekent dat Friezen het recht hebben om hun taal te gebruiken wanneer ze contact hebben met de overheid of in de rechtbank. Limburgers en mensen die Nedersaksisch praten hebben dat recht niet.

Ook is het interessant om naar Afrikaans te kijken, de taal die in Zuid-Afrika gesproken wordt. Deze taal lijkt erg op het Nederlands, ongeveer 90% van de woordenschat komt overeen. Waarom is het Afrikaans dan een aparte taal? Dat is toch vooral een politieke keuze geweest. Tot 1984 was Afrikaans volgens de Zuid-Afrikaanse grondwet een onderdeel

van de Nederlandse taal. De Zuid-Afrikaanse regering koos er vanaf 1984 voor om het Afrikaans als een aparte standaardtaal, los van het Nederlands, te zien.

En, wanneer spreekt iemand met een dialect en wanneer is het alleen maar een accent? Een accent is alleen de manier van uitspreken. Sommige mensen uit Amsterdam praten bijvoorbeeld met een Amsterdams accent, maar de woorden die ze spreken zijn gewoon Algemeen Nederlands. Algemeen Nederlands is de Nederlandse standaardtaal. Een dialect is breder: dialecten hebben hun eigen woordenschat, grammaticaregels en klanken.

Het was lang zo dat mensen die in dialect spraken te maken hadden met vooroordelen. Het vooroordeel van dialectsprekers is dat ze minder slim zijn, maar wel gezellig. Maar dat slaat natuurlijk nergens op, welk dialect je spreekt zegt niets over je intelligentie. Deze vooroordelen zijn minder geworden, maar nog zeker niet helemaal weg.

Op scholen werd vroeger alleen de standaardtaal geaccepteerd, er mocht geen dialect gesproken worden. In Nederland maar ook in België en Suriname. Bij kinderen werden dialecten die ze spraken afgeleerd en er werd ze geleerd zo veel mogelijk standaardtaal te spreken.

Tegenwoordig is er meer waardering voor dialecten. Bijvoorbeeld op tv en radio is het normaler geworden dat mensen een accent hebben, bijvoorbeeld het Brabantse of Limburgse accent. Maar echt dialect wordt eigenlijk alleen op lokale tv-zenders gesproken, bijna niet op nationale tv.

Vlaams

Nu het duidelijk is wat precies een dialect is, kunnen we het hebben over het Vlaams. In België worden er drie talen gesproken: Frans, Duits en Nederlands. In het noordelijke gedeelte van België, in de regio Vlaanderen, is Nederlands de hoofdtaal.

Vlaams is een verzamelnaam voor de verschillende dialecten die in Vlaanderen gesproken worden. Het Vlaams is op te delen in vier regionale dialectgroepen: Het Limburgs, het Brabants, het Oost-Vlaams en het West-Vlaams. Sprekers van elk van deze dialecten spreken weer op een andere manier.

Je kan dus niet zeggen dat Vlaams een taal is. Om het nog extra verwarrend te maken: als een Nederlander het over Vlaams heeft, wordt meestal wat we tussentaal noemen bedoeld. Wat tussentaal is, daar komen we zo bij.

Laten we voordat we naar de verschillen tussen Nederlands in België en Nederlands in Nederland kijken, eerst kijken naar de overeenkomsten. Voor de duidelijkheid, zowel Vlamingen als Nederlanders spreken Nederlands. Als een Nederlander en een Nederlandssprekende Belg met elkaar praten, kunnen ze elkaar over het algemeen goed begrijpen. Ook is de spelling van de taal hetzelfde, woorden worden niet op een andere manier geschreven.

Maar toch zijn er een paar opvallende verschillen in hoe een Vlaming praat en een Nederlander.

Uitdrukking de week

Voordat we doorgaan met de verschillen tussen Vlaams en Nederlands, is het eerst tijd voor...

De uitdrukking van de week!

De uitdrukking van deze week is: 'met je neus in de boter vallen'. Dat betekent op het juiste moment op de juiste plek zijn en daarmee onverwachts een gelukje hebben. Als je bijvoorbeeld voor het eerst op je nieuwe werk bent en een van je nieuwe collega's trakteert die dag op taart. Dan val je met je neus in de boter.

En wat heeft deze uitdrukking met Vlaams te maken, denk je misschien? De Vlamingen hebben hun eigen variant op deze uitdrukking: met je gat in de boter vallen. Oftewel met je billen in de boter.

Tussentaal

Terug naar België. In het dagelijkse leven praat een Vlaming vaak geen standaard-Nederland en ook niet altijd dialect. Wat ze dan spreken noemen we tussentaal. Zoals het woord al zegt, het zit ongeveer tussen de standaardtaal en het dialect in. Het verschilt dus van de Nederlandse standaardtaal, maar niet zo veel als een dialect. Vooral jongere Belgen spreken steeds minder dialect. Ze verstaan het wel, bijvoorbeeld omdat oudere familieleden nog wel dialect spreken. Maar zelf willen of kunnen ze het dialect niet spreken.

Het Standaardnederlands wordt in België vooral in zeer formele situaties gebruikt, bijvoorbeeld bij een sollicitatie. In het dagelijkse leven, bijvoorbeeld met vrienden of in een winkel, spreekt een Vlaming meestal tussentaal.

De meest kenmerkende voorbeelden van de Vlaamse tussentaal zijn als volgt:

- Ten eerste: Het weglaten van de eindklank bij bepaalde woorden:
In de plaats van wat, dat en niet wordt het wa, da en nie;
- Het gebruik van gij, u en uw in de plaats van je, jou en jouw.
In Nederland hebben we twee aanspreekvormen: de informele jij en de formele u-vorm. In de Vlaamse tussentaal is er nog een vorm daartussen: de gij-vorm. Wanneer een Nederlander je en jij zegt, zegt een Vlaming meestal ge en gij. Bijvoorbeeld: *gij hebt uw werk niet gedaan*. De uw in deze zin is dus niet formeel, maar de bezittelijke vorm die bij gij hoort.
In Nederland is de gij-vorm niet meer in gebruik. Voor een Nederlander voelt deze vorm, waarbij de u dus bezittelijk gebruikt wordt, heel formeel
- Ten derde: Vlamingen gebruiken een andere verkleinvorm: -ske in de plaats van -je.
Bijvoorbeeld: meiske ipv meisje, zakske ipv van zakje, bloemeke ipv bloempje.

Dit zijn een aantal voorbeelden maar er zijn nog veel meer verschillen in de taalgebruik. Het verschil tussen tussentaal en dialect is ook niet zo strak gedefinieerd. En veel mensen kunnen dus op verschillende manieren praten, in dialect of niet, afhankelijk met wie diegene spreekt.

Als je meer over het ontstaan van tussentaal zou willen leren, zou ik aanraden om de negende aflevering van de podcast Op Z'n Vlaams te luisteren. Deze podcast is ook gesproken in tussentaal, dus dan kan je goed de verschillen horen.

Uitspraak

Nu, wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de Vlaamse en Nederlandse uitspraak?

De uitspraak van een Vlaming is simpelweg anders dan die van een Nederlander. Ik, als Nederlander, kan het altijd merken als iemand uit België komt, omdat de uitspraak anders is. Een Vlaming heeft gewoon een andere tongval dan een Nederlander. De tongval is de manier waarop iemand spreekt, dus bijvoorbeeld de toonhoogte: spreek je hoog of laag, en waar de klemtoon gelegd wordt in een woord. Ze zeggen wel eens dat een Vlaming vaak melodieuzer praat dan een Nederlander, wat prettiger klinkt. Een Nederlander spreekt ook gemiddeld sneller dan een Vlaming.

Omdat het moeilijk is om de verschillen met tekst uit te leggen, laat ik een aantal fragmenten horen waarin het verschil duidelijk wordt. De Belgische uitspraak is ingesproken door Sietske van de podcast Rebels Nederlands. Een aanrader om ook eens te luisteren!

Zachte / harde g

Een van de duidelijkste verschillen is dat een Vlaming met een zachte g praat. Dat geldt trouwens ook voor veel mensen uit de zuidelijke Nederlandse provincies Limburg en Noord-Brabant. Nederlanders uit de noordelijke provincies praten vaker met een harde g.

Vergelijk de g bij deze twee fragmenten.

NL: Ik heb genoeg gehad. Graag ga ik rustig weg.

BE: Ik heb genoeg gehad. Graag ga ik rustig weg.

Hoorde je het verschil? Bij het eerste fragment hoorde je de 'harde g' en in het tweede de zachte.

Medeklinkers

Nederlanders en Belgen spreken sommige medeklinkers soms anders uit. Vergelijk de volgende fragmenten:

BE: In de zomer vliegen hier veel vogels

NL: In de somer fliegen hier veel vogels

BE: De hond ligt samen met mij op het bed

NL: De hont ligt zamen met mij op het bet

Een Nederlander maakt vaak minder onderscheid tussen sommige medeklinkers. Bijvoorbeeld de d en t: hond / hont. De f en v: vogel / fogel. En de s en z: zomer / somer. Vlamingen doen dat meestal niet.

-tie-woorden

Bepaalde wordeinden worden ook anders uitgesproken door Nederlanders en Vlamingen. Luister naar deze twee fragmenten.

BE: De politie bracht de man na de arrestatie naar justitie

NL: De politie bracht de man na de arrestatie naar justitie

Leenwoorden

Leenwoorden, dus woorden die niet origineel Nederlands zijn, worden soms door Vlamingen op een andere manier uitgesproken dan een Nederlander. Luister bijvoorbeeld naar deze zinnen.

NL: De coach liep na de voetbalmatch met zijn dossier naar de tram en at een croissant.

BE: De coach liep na de voetbalmatch met zijn dossier naar de tram en at een croissant.

Als je echt de verschillen wil leren kennen tussen de uitspraak en woordenschat van Vlamingen, zou ik aanraden om wat Vlaamse media te bekijken. Ik kan sowieso mijn collega-podcasts *Op Z'n Vlaams* en *Rebels Nederlands* aanraden. Beide zijn erg interessante podcasts, door Vlamingen gemaakt.

Ik wil graag afsluiten met een anekdote. Een Vlaamse medewerker van een Nederlands bedrijf kreeg met Nieuwjaar een kaartje van haar werkgever. Hierop stond de tekst: "Op een enerverend nieuw jaar!". Een Nederlander vind die tekst heel normaal, het betekent spannend en gebeurtenisvol. Het is in ieder geval een positief woord. Maar voor een Vlaming heeft het woord een heel andere betekenis, namelijk zenuwslopend. Oftewel: zo spannend dat het niet meer leuk is. Een heel negatief woord. Dus terwijl de Nederlandse collega's het een heel leuk kaartje vonden, keek de Vlaamse medewerker er toch anders naar!

Bedankt voor het luisteren naar deze aflevering van *Een Beetje Nederlands*. Vergeet niet op de podcast te abonneren en geef hem ook door aan vrienden en collega's! Zo kunnen er meer mensen de podcast leren kennen. Ik hoop dat je een beetje Nederlands geleerd hebt en tot de volgende aflevering!

Moeilijke woorden

dialect: streektaal, een taalvariant die in een bepaalde streek gesproken wordt. Verschilt van de standaardtaal op klanken, woorden en soms grammatica.

woordenschat: woorden die gebruikt worden door een persoon of in een taal.

accent: manier van uitspreken, waarmee je soms iemand's geboortegebied kan herkennen.

vooroordelen: mening over iets of iemand, die niet op feiten of kennis gebaseerd is.

tongval: manier van spreken. Ander woord voor accent.

melodieus: zangerig klinkend. Bijvoorbeeld een melodieuze stem.

medeklinkers: bepaalde letters. Klinkers zijn: a, e, i, o en u. Medeklinkers de andere letters.